

Samlet saksframstilling

Sakstittel: Forslag til framtidig organisering og finansiering av arbeidet i vannområde 003 Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder - Morsa

Saksframlegg

Forslag til framtidig organisering og finansiering av arbeidet i vannområde 003 Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder - Morsa

Vedlegg:

- 1 SØKNAD TIL MILJØVERNDEPARTEMENTET OM FORSØK MED PILOTVANNOMRÅDEUTVALG IHT EUS VANNDIREKTIV**
- 2 Organisasjonsstruktur for Morsa**

Forslag til framtidig organisering og finansiering av arbeidet i vannområde 003 Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder, vedtatt i Hovedstyret for Morsa-prosjektet 20.09.2004

EUs Rammedirektiv for vann og nasjonal organisering

Rammedirektivet for vann (direktiv 2000/60/EC) trådte i kraft 22. desember 2000. Direktivet er hjemlet i Roma-traktatens miljøkapittel og gjelder derfor gjennom EØS-avtalen også for Norge. Den viktigste funksjon til direktivet er å etablere en helhetlig og koordinert forvaltning som ivaretar alle hensyn knyttet til vann. Dette gjør direktivet dels gjennom samordning av mer enn 20 underliggende direktiver om vannkvalitet og beskyttelse av vann, og dels ved innføring av to nye og helt sentrale prinsipper.

For det første fastsetter direktivet *typespesifikke miljømål*¹ for alle vannforekomster. Utgangspunktet er at alt ferskvann, kystvann (ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen) og grunnvann innen 2015 skal ha god tilstand.

Det andre hovedprinsippet, som skal sikre at miljømålene nås, er innføring av en *nedbørfeltorientert forvaltning*. En slik forvaltning innebærer at alt vann innen et nedbørfelt og alle aktiviteter som kan påvirke tilstanden til vannet, skal sees under ett - uavhengig av kommune-, fylkes- eller landegrenser.

En konsekvens av dette er at Norge må etablere nye administrative grenser for vannforvaltningen, der én myndighet får et overordnet ansvar for å koordinere vannforvaltningen innen en gruppe av nedbørfelt – et så kalt nedbørfeltdistrikt eller vannregion. Vannregionmyndigheten i vårt område blir enten NVEs regionkontor på Hamar eller Fylkesmannen i Østfold. En av vannregionmyndighetens første oppgaver blir å etablere et passende antall samarbeidsfora i hver vannregion. Disse samarbeidsfora (vannregionutvalg) bør bestå av berørte regionale myndigheter, kommuner samt interesseorganisasjoner. Sentrale føringer for arbeidet med Vanddirektivet lokalt og regionalt vil klarlegges i den forvaltningsforskrift som ventes å bli fastsatt for å gi direktivet en formell forankring i norsk lovverk.

EUs Rammedirektiv for vann og lokal organisering i Vansjø-Hobølvassdraget

Som kjent har Vansjø-Hobølvassdraget og Morsa-prosjektet vært pilotområde for implementering av EUs Rammedirektiv for vann i Norge. På bakgrunn av norske myndigheters utredninger og erfaringer fra Morsa-prosjektet vedtok Hovedstyret for Morsa-prosjektet at prosjektet skal over i en permanent organisering iht EUs Rammedirektiv for vann fra 2005. Hovedstyret vedtok 14.05.2004 at forslag om inndeling i vannområde, organisering og finansiering skulle sendes kommunene til politisk behandling i løpet av høsten 2004. Da vedtakene ble fattet lå det an til at myndighetene ville ha den regionale organiseringen klar innen utgangen av 2004. Det er nå avklart med sentrale myndigheter at vannregionmyndigheten tidligst vil bli utpekt i 2005. Forskrifter som også omfatter vannområdeutvalgenes mandat vil ikke bli utarbeidet før etter at vannregionmyndighet er utpekt. Hovedstyret har derfor etter samråd med Miljøverndepartementet (MD) søkt MD om forsøk med pilotvannområdeutvalg iht EUs Rammedirektiv for vann inntil den nasjonale/regionale organiseringen er på plass (vedlegg 1). Miljøverndepartementet har også signalisert at de ønsker at SFT deltar aktivt i arbeidet i vassdraget.

---

¹ Med typespesifikk menes at miljømålet varierer etter hva slags vannforekomst det er snakk om.

I det følgende har Hovedstyret tatt utgangspunkt i nåværende organisering av Morsa-prosjektet (etter endringer februar 2003 og januar 2004), anbefalinger fra Demonstrasjonsprosjekt for Implementering av EUs Rammedirektiv for vann i Vansjø-Hobølvassdraget Fase I (Hovik et al 2003), øvrige innspill og andre relevante dokumenter.

Vannregionmyndighet

Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder vil i framtiden tilhøre samme vannregion som Glomma, Haldenvassdraget og Hølevassdraget. Vannregionmyndigheten i vårt område blir enten NVEs regionkontor på Hamar eller Fylkesmannen i Østfold.

Geografisk avgrensning - Vannområde

EUs Rammedirektiv for vann legger opp til en nedbørfeltvis organisering av arbeidet med å sikre og forbedre vannkvaliteten. Med vannområde menes et nedbørfelt med tilgrensende kystområder. Det vil si at i tillegg til Vansjø's nedbørfelt (grønt område) vil vannområdet også omfatte bekker som drenerer fra Raet og ned til Østfoldkysten (Rygge og Råde) samt Jeløya, Mossesundet og Kambområdet jfr lyse felt innen vannområde 003 fig 1. Vannregionmyndigheten kan på et seinere tidspunkt inkludere andre tilgrensende vassdrag f eks Hølen (004) i vannområdet.

Figur 1 Kart som viser nedbørfeltet til Vansjø-Hobølvassdraget (grønt) samt kystområdene som tilhører vannområde 003

Morsa - Vannområdeutvalg for Vansjø-Hobølvassdraget

Hovedstyret foreslår at Morsa-prosjektet endrer navn til **Morsa** og omfatter nedbørfeltet til Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder slik disse er definert i henhold til Vanddirektivet (se kart). Arbeidet i vassdraget ledes og koordineres av et vannområdeutvalg. Medlemmer i vannområdeutvalget (hovedstyret) blir som følger:

Representanter for myndighetsorganer:

8 kommuner (ordførere), 2 fylkeskommuner (politiske oppnevnte), 2 fylkesmenn, NVE region øst, SFT, Mattilsynet Sarpsborg. Totalt 15.

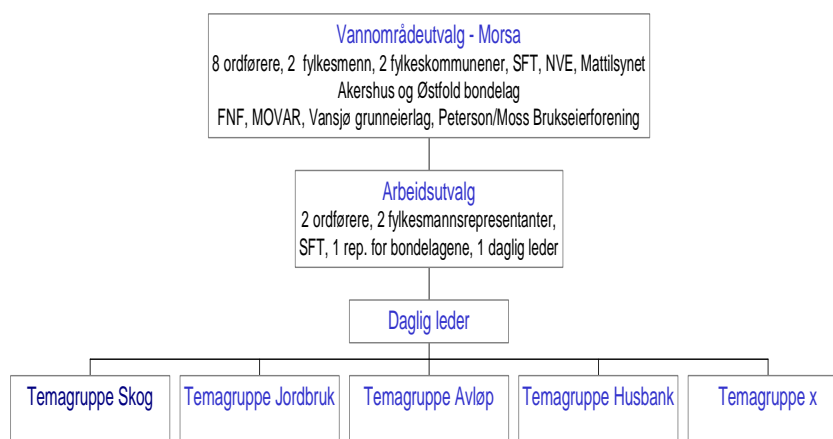
Representanter for brukerinteressene:

Bondelaget i Østfold, bondelaget i Akershus, Vansjø grunneierlag, Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) ved Naturvernforbundet i Østfold, Peterson/Moss Brukseierforening og MOVAR Totalt 6.

Vannområdeutvalget (Morsa) vil da få 21 medlemmer. Hovedstyret har drøftet stemmerett og mener at alle representanter for brukerinteressene bør behandles likt, enten er alle fullverdige medlemmer eller så er alle observatører. Hva en her velger på sikt er avhengig av om Vannområdeutvalget blir et rådgivende eller bestemmende organ. Det vil bli klargjort i myndighetens forskrift for vannområdeutvalgenes ansvar. Forskriften vil ikke tre i kraft før 2006. Hovedstyret mener at inntil forskriften foreligger bør en ta utgangspunkt i hovedstyrets gamle mandat som er av rådgivende karakter (se vedlegg 2). Hovedstyret foreslår at samtlige partnere i Morsa blir fullverdige medlemmer med stemmerett i forsøksperioden.

Organisasjonskart for Morsa

Vannområdeutvalg for Vansjø-Hobølvassdraget med tilgrensende kystområder

AU og sekretariat

Hovedstyret foreslår at AU videreføres. Fylkesmannen i Østfold har hittil hatt to representanter. FM i Østfold bes oppnevne 1 representant og SFT tilbys en plass i AU.

Sekretariatsfunksjonen ivaretas i dag av en prosjektleder i samarbeid med AU. Hovedstyret mener at det er av avgjørende betydning at arbeidet i vassdraget ledes av en heltidsansatt person som bidrar til en helhetlig forvaltning på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

Hovedstyret foreslår derfor at det ansettes en daglig leder som har det faglige og administrative ansvaret for arbeidet i vannområdet i prøveperioden (2 år).

Hvem (myndighet) som bør ivareta sekretariatsfunksjonen er også diskutert i Demorapport Fase I som drøfter om vannregionmyndigheten, vannområdeutvalget (Morsa) eller fylkeskommunen bør ivareta den. Hvis FM i Østfold får det regionale ansvaret for Vanddirektivet vil fysisk plassering i Statens Hus i Moss lette koordinering mellom Morsa og vannregionmyndigheten. Hovedstyret er av den oppfatning at vannområdeutvalget selv skal ha ansvaret for sekretariatet og at det fortsatt skal ha fysisk plassering i Statens Hus i Moss. Hovedstyret arbeider med forslag til ansettelsesforhold for daglig leder.

Temagrupper

Temagruppene består av representanter fra berørte fagsektorer og myndigheter (i hovedsak kommuner og fylkesmenn). Det er en samstemt konklusjon fra utenforstående instanser (Demorapport, SFT, NIBR-evaluering) som har vurdert prosjektet at temagruppene er en viktig årsak til at såpass mye er oppnådd på kort tid. Hovedstyret mener at temagruppene skal fortsette sitt viktige arbeid som i all hovedsak er knyttet til sektorvis tiltaksgjennomføring i kommunene. Det er allikevel behov for å se på innhold, oppgaver og sammensetning samt om og på hvilken måte ”nye” aktører bør involveres i arbeidet. Det understrekes at gruppenes sammensetning og varighet må være dynamisk og at Vannområdeutvalget kan opprette og nedlegge grupper etter hvert som behovene endrer seg. Det kan være behov for å opprette grupper (jfr X i organisasjonskartet) for å ivareta oppgaver (overvåkning, innsjøinterne tiltak, mm) av kortere eller lengre varighet etter hvert som arbeidet med Vanddirektivet kommer i gang.

Finansiering av vannområdeutvalget

Nåværende finansiering har vært på 1- 1,2 millioner per år. Budsjettet har finansiert en stilling (prosjektleder), møter, faglige utredninger, eksterne konsulenter, overhead, noe overvåkning, støtte til prosjekter i kommunene mm. Prosjektet har vært finansiert med 5 kr per innbygger i hele kommunen uavhengig av kommunens andel av nedbørfeltet, totalt 460 000. Fylkeskommuner har til sammen bidratt med 130 000 per år. Staten ved fylkesmennenes landbruksavdelingene, og de siste 2 år MD, har dekket det resterende via områdetiltaksmidler og midler til helhetlig vannforvaltning. I år er områdetiltakene dekket via kommunens SMIL midler.

Fylkeskommunene: Hovedstyret anmoder fylkeskommunene om bidra med minimum det fylkeskommunene har bidratt med tidligere.

Staten.: Videre statlig engasjement og økonomisk bidrag vil bli avklart i Statsbudsjettet som legges fram 6. oktober, samt høstens dialog med statlige myndigheter.

Finansiering fra kommunene: Hovedstyret mener at det er et behov for en mer ”rettferdig” fordeling kommunene i mellom hvor en legger til grunn andel **innbyggere** i vannområdet og total areal eller **jordbruksareal**. Ved å bruke antall innbyggere og jordbruksareal vil en samtidig få til en finansieringsnøkkel som står i et mer riktig forhold til kommunens samlede belastning på vassdraget og brukerinteresser. Når arbeidet med Vanddirektivet kommer i gang vil flere av kommunene (Ski, Enebakk, Spydeberg (og Råde)) måtte delta og betale til andre vannområder.

Hovedstyret foreslår derfor en finansieringsnøkkel fra kommunene på kr 5 per innbygger i vannområdet og kr 100 per km² jordbruksareal i vannområdet jfr tabell 1.

Tabell 1 Hovedstyrets forslag til ny finansieringsnøkkel.

	Km 2 jordbruksareal i vannområdet	Antall innbyggere i vannområdet	A 100 kr/km 2 jordbruksareal i vannområdet	B 5 kr per innbygger i vannområde	Forslag til finansiering A+B	Nå 5 kr per innbygger i kommunen
Enebakk	5.5	4.100	5.500	20.500	26.000	42 000
Ski	27	6.200	27.000	31.000	58.000	125 000
Hobøl	25	4.100	25.000	20.500	45.000	22 000
Spydeberg	3	1.100	3.000	5.500	8.500	23 000
Våler	34	3.900	34.000	19.500	53.500	20 000
Moss	7	27.000	7.000	135.000	142.000	135 000
Rygge	27	13.400	27.000	67.000	94.000	68 000
Råde	22	5.000	22.000	25.000	45.000	30 000
Totalt					472.000	465 000

Avsluttende kommentarer

Etablering av Morsa-prosjektet i 1999 har i følge Statens forurensningstilsyn gitt betydelig reduksjon i tilførsler av forurensning til vassdraget. En viktig årsak til dette er det tette og forpliktende partnerskapet som er etablert i vassdraget mellom lokale og regionale myndigheter og brukerinteressene. I følge NIBR er lokalpolitisk forankring et viktig suksesskriterium for gjennomføringen av tiltak i Vansjø-Hobølvassdraget. Det ville vært vanskelig å få gjennomført alle tiltakene uten å få etablert grunnleggende gjensidig tillit mellom de ulike aktørene i nedbørfeltet. Etableringen av Morsa-prosjektet ser ut til å ha vært avgjørende bidrag til dette.

Ved siden av etablering av gjensidig tillit og respekt og forpliktende partnerskap i vassdraget har Morsa-prosjektet også arbeidet aktivt for å "vekke" statlige myndigheter og få disse til å være med og ta ansvar sammen med kommunene og regionale myndigheter. Sommeren 2004 har i så måte vært avgjørende og det synes nå klart at Staten v/Miljøverndepartementet ønsker å delta mer aktivt i arbeidet i vassdraget. Etter hovedstyret mening er det særdeles viktig at kommunene følger opp invitten fra Staten til videre samarbeid med å vedta opprettelse av Vannområdeutvalget Morsa og fortsatt bidra aktivt til å nå vannmiljømålene for vassdraget. I løpet av de siste 5 årene har det vært kanalisert betydelige statlige midler til vassdraget hvorav 19,6 millioner har vært ekstraordinære midler. Etter vår vurdering er det av avgjørende betydning for fortsatt høy fokus og videre statlig medfinansiering, av så vel tiltak som overvåkning og kunnskapsoppbygging, at kommunene vedtar å fortsette det forpliktende samarbeidet i vassdraget.

Forslag til vedtak:

..... kommune vedtar hovedstyrets forslag til opprettelse av Vannområdeutvalget Morsa inkludert geografisk avgrensning, organisering og finansieringsnøkkel for kommunene.

